

amit csinált. Mindemellett az is biztosnak tűnik, hogy nem amerikai, bár azt, hogy honnan származik, soha nem árulta el, pedig azonosíthatatlan akcentusa miatt kollégái gyakran faggatták erről. Az utóbbi években számos elmélet látott napvilágot Wiseau személyazonosságáról, a legvadabb elképzelések szerint ő valójában egy kelet-európai bűnöző, aki egy sikeres gépeltérítés után ejtőernyővel szökött meg a hatóságok elől, és azóta senki nem hallott róla.

Az (ezúttal tényleg) igaz történet alapján készült játékfilmet csakis vígjátékként lehetett elkészíteni, hiszen a valódi történet is hisztérikus. Franco filmjének minden percében nevettek, ám csak első pillantásra tűnhet úgy, hogy a célja a gúnyolódás. A dokumentarista, folyamatos intertextualitással súlyosbított komédiát mélységes empátiával követte ki, Wiseau figuráját pedig sokrétű humorral formálta meg. Hihetetlen, de bármennyire is ismerjük az alapanyagot, bármennyit is gúnyolódunk már *A szoba* alulmúlhatatlan filmművészeti teljesítményén, nagyjából *A katasztrófaművész* felétől komolyan elkezdjük mérlegelni, vajon még mindig Wiseau-n nevetünk-e, vagy már rég vele együtt. Franco szereplőjén keresztül valójában az alkotásról, a művészetéről beszél, arról a visszafoghatatlan vágyról, hogy valamit létrehozzunk, vagy ettől is eltekintve egyszerűen teljesítsük az álmunkat. Képes teljesen más perspektívába helyezni a világ egyik legtöbbet csúfolt filmjét és filmesét, úgy, hogy a különc, ismeretlen származású, korú, hátterű, emberre kevésbé emlékeztető viselkedésű Wiseau-val váratlanul elkezdünk együtt érezni. Ne lepődjünk meg, ha néhányszor meg is hatódunk azon az őszinteségen, amellyel a barátságáról vall. Ez az a jellemzője *A katasztrófaművésznek*, ami messze elemeli az életrajzi filmektől, a paródiáktól,

vagy bármi olyasmitől, ami kiszámítható volna. Éppoly meglepőre és váratlanra sikerült, mint *A szoba* maga – azzal az egy különbséggel, hogy utóbbival ellentétben *A katasztrófaművész* a végtelékig tisztában van önmagával, így az érzékeny, öniro-nikus rendezésnek és a sokszoros másolat-mivoltával mindvégig kapcsolatban maradó színészi játéknak köszönhetően (hiszen Francóéknak jól kell eljátszaniuk embereket, akik épp rosszul játszanak szerepeket) onnan fog ütni, ahonnan a legkevésbé várjuk.

NAGY ORSOLYA

***A katasztrófaművész*
(The Disaster Artist)**

2017, USA

Rendezte: James Franco

A forgatókönyvet írta: (Greg Sestero és Tom Bissell könyve alapján) Scott Neustadter és Michael H. Weber

Fényképezte: Brandon Trost

Zene: Dave Porter

Szatmári Lorca-előadás váradi vendégművésszel

Tóth Tünde nagyváradi színművészt hívta mag a szatmárnémeti Harag György Társulat a *Bernarda Alba háza* címszerrepére. Sorin Militaru rendezése a nőről, társadalomról, családról, szerelemről és vágyakról, az elzártságról szól.

Sorin Militaru okos rendező. Federico García Lorca legismertebb és legjátszottabb drámájának előadását nem kanyarította el a #metoo kampány és családon belüli erő-

szak elleni küzdelem felé, hanem a nehezebb utat választotta. Előadása a költőiség felé fordul, nem harcolni akart, de megmutatni, milyen rombolást végezhet a lelkekben, a szel-lemben a társadalmi elvárások vakon teljesítése, a fizikai, szellemi szabadság és szabad döntés hiánya.

Okos azért is, mert Tóth Tündét kérte fel Bernarda Alba szerepére, a nagyváradi színművész ugyanis hatalmas érzelmi skálán tud játszani. Tóth szinte eszköztelenül játszik, árnyalatnyi finomságokkal érzékelteti érzelmeit, azt, hogy a magabiztos, kegyetlen nő álarca mögött ott rejlik a magányos asszony, a gyermekeiért szenvedő anya.

Bernarda Alba férjének temetése után, a hagyománynak megfelelően, nyolcévi gyászra ítéli hat eladósorban levő lányát. A gyászidő életre szóló magányt, férfinélküliséget jelent a szabadulni vágyó lányoknak. Nyolc évig a házba „még a szél sem fújhat be”, kilépni is tilos. Addig megöregednek, megcsúnyulnak, hozomány nélkül esélyük sincs férjet kapni. A világ dolgairól a két szolgáló híreiből értesülnek, a pletykákat ők hordják Bernardának. Az asszony a legidősebb lányát, Angustiazt akár gyászidőben is férjhez adná, az

első házasságából született lány az egyetlen, akinek hozománya van. Az első férj vélhetően lányára testálta hatalmas vagyonát. A második, most elhunyt férje után maradt birtok és ménes nem sok hozomány az öt lánynak.

A színpadon, a láncokon leeresztett plexilapok mögött rejlő házban, a hosszú „családi” asztal körül, a fürdőszobában mérhetetlen vágyak, szenvedélyek, gyűlölet és szerelem-éhség tombol. Poncia (Méhes Kati játssza nagyszerűen), aki nemcsak szolgáló, de egyfajta bizalmasa,

barátnője is a ház asszonyának, figyelmezteti őt a láthatatlan viharokra. Bernarda nem látja, vagy nem akarja tudomásul venni lányai fékezhetetlen női vágyait, a szerelmet és a gyűlöletet.

A lányok a férfiak után leskelődnek, amikor azok munkából hazatérnek. Közöttük a legkiválóbbnak Pepe el Romanót vélik, legidősebb nővérük vőlegényét. A szerelem viszont Adela iránt lobban fel (Keresztes Ágnes alakítja érzékenyen), és nem kevésbé szenvedélyesek a lány érzelmei. Ő a legfiatalabb és a legbátrabb, hogy saját útját kövesse, noha az tragédiához vezet. Nem lehet kitörni az ősi béklyók közül, mondja Lorcával a rendező.

Militaru előadásában hangsúlyosan jelenik meg a fogyatékoskossága okán is örök magányra ítélt Martirio (Kovács Niko-

lett nagyszerű játékában) kétségbeesés szülte gyűlölete a húga iránt. Az ő szerelme eleve reménytelen.

Össze- és bezártságukban a lányok átadják magukat vágyaiknak, de az önkielégítést, a leszbikus együttléteket nem látja senki, nem lehetnek pletyka tárgyai.

Lorca drámájában nem jelenik meg férfi a színpadon. Militaru előadásában viszont az alfahímnek tekintett Pepe el Romano és a többiek, összesen öten, nagyszerű koreográfiában mutogatják magukat a bezárt, felfű-

tött lányoknak, fokozva, de ki is gúnyolva a vágyukat. Megjelennek akkor is, amikor a céda lányt verik halálra, amire Bernarda is buzdítja a férfiakat, akik abban a pillanatban mintha magukévá tennék a bűnös nőt. Ebben a férfiak uralta társadalomban a legjobb, ami egy lánnyal történhet, hogy férjhez megy, vezeti a háztartást, neveli a gyermekeit. Ebben a faluban minden kitudódik, mindenki mindenkit figyel, mindenki meg akar felelni a többieknek. Aligha van magánélet, intimitás.

Bernarda egyedül marad a lányaival, a férfiak világában kell helytállnia, őrizni a lányok és a maga jó hírét, vezetni a gazdaságot, a ménest. Tóth Tünde Bernardája fekete nadrágkosztümben jár, amint napjaink üzletasszonyai. Küzd a létért, a lányaiért, akiket szeret ugyan, de ezt kimutatni nem meri. Néha ellágyul a tekintete, a hangja, hogy aztán újra felvegye a kérlelhetetlenség álarcát.

Tudja, minek veti alá a lányait, érti Poncia aggodalmait, ő is aggódik eléggé, de nem mer szembeszegülni a hagyományokkal, a falu zárt társadalmával. Dühös magára és a világra, kitörései olykor még a hozzá legközelebb álló Ponciát is meglepik.

Talán Adela érzi az asszony lelkében az ellentéteket, azért kuporodik anyja ölébe, mielőtt elindul szerelmé-

nek beteljesedése felé. Bernarda ekkor, és amikor a végén, halott lányát öleli, mutatja meg az érzelmeit. Hogy aztán újra felvegye páncélját és kijelentse, a lányát szűzhöz illően kell eltemetni. Ismét a gögös és hiú Bernarda Alba ő, akinek a házában minden rendben van.

Sorin Militaru vizuálisan érzékelteti a bezártságot, a feszültséget, a kitörési vágyat, a felfűtöttséget. A hosszú asztal, a háttérfények, a kitűnő zene monumentalitást kölcsönöz a jeleneteknek. A plexifalak, a leselkedő lányok, a magukat obszcénul mutogató férfiak, a fürdőszoba fülledt

hangulata erős képi megfogalmazása az előadásban felvetett kérdéseknek. Ugyanakkor – és ez nagy bravúr – az előadást áthatja valamiféle költőiség. Ennek forrása talán az érzelmek és érzékek együttélése a színpadon, a színészek remek játéka, az, hogy a rendező kibontatta a személyiségeket, és a látszat mögé tud láttatni.

SIMON JUDIT

Szatmárnémeti Harag György Társulat

Federico García Lorca:
Bernarda Alba háza

Rendező: Sorin Militaru

Dramaturg: Bessenyei Gedő István

Díszlettervező: Fornvald Gréti

Jelmeztervező: Márton Erik

Koreográfus: András Lóránt

Szereplők:

Bernarda: Tóth Tünde

María Josefa: László Zita

Angustias: Rappert-Vencz

Stella

Magdalena: Bogár Barbara

Amelia: Bándi Johanna

Martirio: Kovács Nicolett

Adela: Keresztes Ágnes

Poncia, szolgáló: Méhes Kati

Szolgáló: Gál Ágnes

Prudencia: Moldován Blanca

Paco Rosita, koldusasszony:

Laczkó Tekla

Férfi: Posznet Nándor, Bodea

Tibor, Orbán Zsolt, Frumen

Gergő, Varga Sándor